

Vastaus kirjalliseen kysymykseen valtion toimintojen ulkoistamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Kaisa Juuson /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 158/2020 vp:

Onko hallitus valtion viranomaisten ulkoistamistarvetta arvioidessaan ottanut riittävästi huomioon johtamisen ja seurannan kehittämisen ulkoistamisen sijaan, ulkoistamisen seurauksena tapahtuvan mahdollisen työpaikkojen ja liikevoittojen siirtymisen ulkomaille, ulkoistettujen palveluiden demokraattisen kontrollin puutteen, ulkoistamisen vaikutukset Suomen työllisyystilanteeseen ja liikevoittojen tavoittelemisen seurauksena tapahtuvan ulkoistettujen palveluiden laadun heikkenemisen?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Viranomainen ei voi ulkoistaa vastuutaan virkatoiminasta, vaikka osa sen toiminnoista olisi ulkoistettu. Ministeriöt vastaavat perustuslain 68 §:n mukaan toimialallaan hallinnon asianmukaisesta toiminnasta. Perustuslain 108 ja 109 § nojalla eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri valvovat, että julkisyhteisön työntekijöiden lisäksi myös muut julkista tehtävää hoitavat noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Valtionhallinnon palveluksessa oli vuoden 2019 lopussa 75.350 henkilöä. Vastaava luku vuoden 2018 lopussa oli 74.318 henkilöä ja vuoden 2015 lopussa 73.676 henkilöä. Valtion henkilöstömäärällä mitattuna valtion toiminnot ovat viime vuosina pysyneet melko lailla ennallaan ja oman henkilöstön määrä on ollut lievässä kasvussa. Suuria ja taloudellisesti tai henkilöstövaikutuksiltaan merkittäviä uusia ulkoistuksia ei ole tehty.

Valtiovarainministeriö on julkaissut suositukset valtionhallinnon toimintojen uudelleenjärjestämisessä noudatettavista periaatteista harkittaessa toiminnan yhtiöittämistä sekä harkittaessa toiminnan järjestämistä valtion talousarvion ulkopuolisen rahaston, itsenäisen julkisoikeudellisen laitoksen tai säätiön kautta. Ohjeiden mukaan uudistukset tulee arvioida huolellisesti, johtopäätökset perustella ja koko arviointiprosessi selvityksineen sekä päätelmineen dokumentoida. Oli kyseessä valtion toimintojen uudelleen järjestely organisaatiomuotoa muuttamalla taikka aiemmin itse tuotetun toiminnon järjestämisestä palveluhankintana, uudistuksissa järjestelyjen seu-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 158/2020 vp

rauksena valtion kokonaisedun tulee kasvaa. Kokonaisuus syntyy toiminnan lisääntyneestä tuloksellisuudesta, palveluiden laadun ja palvelurakenteen paranemisesta, johtamisen selkeyttämisestä tai sovellettaessa uusia malleja tehtävien hoitamiseksi. Uudistuksia valmisteltaessa tulee olemassa olevan ohjeistuksen mukaan pystyä perustelemaan se, miten käytännössä on tarkoitus saavuttaa uudistukselle asetetut tavoitteet – myös taloudellisuus ja tuottavuus. Muutosten tulee toteuttaa PL 22 §:n mukaista julkisen vallan velvollisuutta turvata perusoikeuksien toteutuminen.

Onnistuminen ulkoistamisessa edellyttää, että ulkoistamisen kustannukset ja hyödyt on osattu arvioida riittävästi, toimittajien valintaan kiinnitetään riittävästi huomiota, ja ulkoistettujen toimintojen ohjaamiseen sekä prosessein johtamiseen varataan riittävästi aikaa ja osaamista. Ennen toiminnan ulkoistamista tulee arvioida, voidaanko vastaavat hyödyt saavuttaa omaa toimintaa muuttamalla.

Vastuullisesti hankittuna ja tuotettuna markkinoilta ostettavilla palveluilla voidaan täydentää omaa palvelutuotantoa. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii Senaatti-kiinteistöt -liikelaitos, joka on virastojen ja laitosten kumppani valtion tilapalveluja tuottaessa. Senaatti-kiinteistöt hankkii markkinoilta rakentamiseen liittyvät suunnittelu- ja konsulttipalvelut sekä rakennuspalvelut sekä kiinteistön hoitoon ja ylläpitoon liittyvät palvelut. Lisäksi Senaatti-kiinteistöt hankkii siivous-, aula-, henkilöstöravintola- ja vastaavat palvelut niille asiakkaille, jotka eivät itse halua näitä palveluita hankkia ja johtaa. Senaatti-kiinteistöjä ohjaa eduskunta ja valtiovarainministeriö. Vastuullisuusnäkökulmat ovat keskeinen osa Senaatti-kiinteistöjen toimintatapaa. Senaatti-kiinteistöt on myös tiiviissä yhteistyössä verottajan kanssa kehittänyt ja ottanut käyttöön talousrikollisuuden torjuntamenetelmät ns. harmaan talouden torjunnassa. Näitä periaatteita on sittemmin otettu käyttöön koko kiinteistö- ja rakennusala.

Valtionhallinnossa johtamista kehitetään ja siinä onnistumista arvioidaan säännöllisesti vuosittain. Valtion henkilöstön työtyytyväisyys johtamiseen on kehittynyt viime vuosina myönteisesti. Työtyytyväisyyttä johtamiseen kuvaava indeksi on vahvistunut vuoden 2016 arvosta 3,41 (VMBaro) vuoden 2019 indeksiarvoon 3,45. Johtamisen kehittämisen yhtenä painopistealueena on tietojohdaminen ja tietoperusteisen päätöksenteon vahvistaminen. Valtionhallinnossa tietojohdamisella tavoitellaan tiedon järjestelmällistä hyödyntämistä valmistelussa, päätöksenteossa ja toimeenpanossa niin valtioneuvostossa kuin sen alaisessa hallinnossakin. Tietojohdamisella voidaan parantaa toiminnan laatua, tehokkuutta ja vaikuttavuutta.

Hankintojen näkökulmasta tiedolla johtamista on kehitetty erityisesti Tutkihankintoja.fi-palvelun avulla. Palvelu avaa näkymän valtion ja kuntien hankintoihin ja lisää julkisen sektorin rahankäytön avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Palvelusta näkee, keneltä tuotteita ja palveluja on hankittu, millöin nämä hankinnat on tehty ja mikä on ollut hankintojen yhteenlaskettu hankintayksikkö- tai toimittajakohdainen arvo.

Julkissektorin toimintojen yhtiöittäminen ja julkisten hallintotehtävien antaminen yksityisille ovat kuitenkin luoneet tarpeen tarkastella julkisuuslakiin liittyvää sääntelyä. Hallitusohjelma mukaan julkisuuslain soveltamisalan laajentamista koskemaan julkisen sektorin omistamia tai määräysvallassa olevia oikeushenkilöitä tullaan arvioimaan. Asiasta valmistui selvitys kesäkuussa

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 158/2020 vp

2019. Selvitys on ollut lausuntokierroksella loppuvuonna 2019. Asian jatkovalmistelusta kuuluu oikeusministeriön hallinnonalaan.

Helsingissä 30.3.2020

Kuntaministeri Sirpa Paatero